

PROFESIA DE AVOCAT INDEPENDENTĂ - CONDIȚIE A JUSTIȚIEI INDEPENDENTE ȘI IMPARȚIALE

Alături de mesajul adresat în numele Corpului profesional al avocaților pentru reușita Conferinței cu tema „Independența și imparțialitatea justiției în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului”, îmi fac datoria să evoc, pe scurt, câteva aspecte ce configurează „independența avocatului” și raporturile dintre aceasta și „independența justiției”.

Un sistem eficace de administrare a justiției presupune nu numai o justiție independentă și nepărtinitoare ci și o profesie de avocat independentă.

Independența nu este numai o stare de spirit ci și un statut constituit din reguli atribuite instituțional ce consacră raporturile dintre avocat și cei care înfăptuiesc aplicarea legii prin justiție, atât în ce privește cariera profesională cât și în ce privește activitatea profesională propriu-zisă.

În România, poziția avocatului față de cei ce realizează justiția este legal calificată.

Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, modificată relativ recent prin Legea nr. 25/2017, consacră expres prin art. 39 alin. (2): *„În exercitarea profesiei, avocații sunt parteneri indispensabili ai justiției, ocrotiți de lege...”*.

Practica Curții Europene a Drepturilor Omului este în sensul că avocații joacă un rol esențial în asigurarea accesului efectiv la justiție. Fără asistența unui avocat, dreptul la un proces echitabil și dreptul la un remediu eficient pot fi compromise.

Accesul la informațiile relevante ale dosarului într-un termen util pentru pregătirea apărării, respectarea dreptului la secretul comunicărilor dintre avocați și clienți, excluderea supravegherii electronice a convorbirilor profesionale ale avocatului, respectarea libertății de exprimare a avocaților – sunt numai câteva dintre soluțiile principiale adoptate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin care s-au protejat valori fundamentale ce configurează independența profesională reală a avocaților. Numeroase din aceste soluții sunt transpuse în legi.

Principii de bază ale statului de drept consacră obligația avocaților de a respecta și a promova consecvent independența

profesională proprie, independența profesiei lor și independența profesiilor implicate în activitatea de aplicare a legii prin justiție.

Nimeni nu se așteaptă ca avocații să fie independenți și imparțiali, deopotrivă, la fel ca judecătorii.

Avocații trebuie să fie liberi de orice presiune externă și orice imixtiune nepermisă de lege în activitatea lor profesională. În special în apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor avocații trebuie să acționeze exclusiv în raport de crezul lor profesional bazat pe lege.

Independența avocaților este necesară și pentru a se asigura încrederea în justiție.

Nu este suficient ca „independența avocaților” să fie doar afirmată. Onestitatea și integritatea intelectuală, independența economică sunt esențiale pentru a asigura clienților încredere în avocați și pentru a se asigura încrederea societății în profesia de avocat, în ansamblu.

Experiența arată că deseori, în legătură cu sau în realizarea activității de aplicare a legii, profesioniștii implicați în activități ale sistemului judiciar sunt supuși presiunilor de tot felul, care pot compromite independența lor profesională.

Sunt dezbateri pe marginea acestui subiect care ocupă frecvent spațiul public. Există și dezbateri politice pe tema independenței tuturor profesiilor juridice.

O astfel de abordare amenință să disloce și să arunce într-un con de umbră problemele tehnico-juridice reale pe care le implică construcția instituțională, dezvoltarea funcțională echilibrată și apărarea independenței profesionale.

Și independența avocatului poate fi distorsionată cu ușurință.

„Superimunitatea” sau „arătarea cu degetul” a avocaților au compromis și pot compromite valorile profesiei de avocat mai ales dacă stigmatul vine dinspre actorii sistemului judiciar.

Au avocații obligația etică să promoveze și să apere independența justiției?

Există un angajament istoric al profesiei de avocat pentru îndeplinirea unor obligații etice, cumulative, veritabile responsabilități față de:

1. proprii clienți;
2. forma de exercitare a profesiei din care fac parte;

3. profesia de avocat;

4. sistemul judiciar și supremația legii - fundamentul democrației politice, economice și constituționale.

Orice avocat ar trebui să încerce să respecte toate aceste responsabilități, în mod egal, în orice context.

Deși responsabilitățile enumerate sunt complementare, îndeplinirea unora dintre ele poate genera tensiuni, sau chiar relații conflictuale. Contextul în care acționează un avocat diferă foarte mult de la caz la caz.

Se admite că avocații sunt puși uneori în poziția ingrată de a alege care dintre aceste responsabilități va avea întâietate, și care sunt căile de îndeplinire a lor. De exemplu, avocații specializați în drept penal consideră, în general, că au, în anumite cazuri specifice, obligații mai mari în a proteja interesele clienților și mult mai puține obligații de a respecta supremația legii sau interesul public.

Uneori se consideră că, și în cazul apărării în procesul penal, avocații ar trebui să ia în considerare împrejurarea dacă acțiunile lor se încadrează în interpretarea rezonabilă a „limitelor legii”. Se apreciază că mai ales acești avocați au obligația de a participa la acțiunea de reformare a cadrului juridic, pentru a servi mai bine obiectivul salvagărdării drepturilor inculpaților în dosare penale și interesul public în administrarea echitabilă și eficientă a justiției, mai ales dacă, „ochiul public” este orientat spre un anumit domeniu al justiției ca și când ar exista „o justiție cu două viteze” dintre care doar un domeniu trebuie monitorizat!

Nu există o cale unică de urmat pentru fiecare avocat în vederea atingerii acestor obiective. Nu există și nu a existat vreodată „o credință unică și adevărată” a exercitării etice a profesiei de avocat. Dimpotrivă, de-a lungul istoriei, avocații și-au fundamentat responsabilitățile etice pe tradiții. Acestea sunt în egală măsură „progresive” și „conservatoare”. În practică se verifică toate nuanțele posibile dintre aceste două alternative extreme. Există opțiuni politice ale fiecărui avocat. Există o libertate de exprimare de care beneficiază în mod particular avocații. Diferențele de opinii cu privire la problemele de interes general au o explicație obiectivă. În condițiile în care avocații trebuie să gestioneze, permanent, obligații (față de clienți, față de cadrul normativ, față de propriile instituții ale profesiei și față de o parte din publicul larg), respectarea responsabilităților etice enunțate mai sus este extrem de solicitantă. Și din acest motiv, îndeplinirea rolului social al avocaților poate aduce satisfacții mari și este adesea

estompat de respectarea întocmai a obligației de confidențialitate a serviciilor profesionale.

Este o constantă a profesiei de avocat implicarea în inițiativele referitoare la statul de drept, și în cele ce promovează valori ce impun integritatea, mai ales în situațiile în care există un mediu social marcat de corupție ori un sistem juridic afectat de influențe de orice natură, apte a-l deregla.

Este adevărat că susținerea unor astfel de inițiative de către profesia de avocat „sună bine”. Există însă o mare provocare: diferențele subiective dintre „crezul profesional” al fiecărui avocat și independența profesională a acestuia permit exprimarea unei poziții proprii a avocatului deseori neconcordantă cu o poziție ce ar avea pretenția unor poziții colective. În plus, există o încredere scăzută cu privire la participarea avocaților în dezbateri cu nuanță politică și în abordarea problemelor ce vizează politici publice.

Chiar dacă avocații dețin un set special de abilități și o responsabilitate specială în acest domeniu, mai degrabă aceștia sunt înclinați să încerce să articuleze soluții partizane! Soluționarea corectă, din punct de vedere tehnic, a tensiunilor politice ce pot estompa esența tehnică a reglementărilor în care se traduc astfel de politici publice presupune ca avocații să fie neînregimentați politic.

Realitatea demonstrează că instituțiile profesiei (barourile, Uniunea Națională a Barourilor din România) preferă multipartizanatul și repugnă exacerbaria luptelor politice partizane care dezbină și sunt degradante pentru cultura politică atunci când se dezbate subiecte ce vizează, mai ales, politica statului în domeniul justiției.

Nu suntem naivi!

Recunoaștem că, în mod frecvent, se utilizează orice tactică legală pentru a se avansa interesele legate de politici publice. Deseori, astfel de tactici implică deformarea faptelor și impun propuneri venite dintr-o singură direcție sau un partizanat extrem.

Întrebarea finală pe care avocații trebuie să o adreseze în astfel de situații, este dacă, atunci când caută să apere și să avanseze interese generale pot afecta interesele profesiei proprii sau interesele tuturor profesiilor juridice?

Pot face acest lucru însă într-un mod care ajută, mai degrabă, la vindecare, decât la exacerbaria bolilor!

Nu există cale de întoarcere: formele de exercitare a profesiei trebuie să fie conduse ca și o afacere comercială. Un „bun civism public colectiv” este greu de construit și afirmat într-o profesie cum este profesia de avocat, în care, tot mai mult, concurența estompează competența, iar interesul economic imediat nu permite o ierarhizare, după criterii etice, a responsabilităților. O astfel de realitate asprește concurența! Înclinarea firească spre interesul dezvoltării unui trend profitabil din punct de vedere economic în profesia de avocat nu poate fi opusă însă responsabilității față de profesie și față de supremația legii, precum și față de dezvoltarea unui sistem judiciar corect și echitabil pentru toți.

După un sfert de secol de du-te-vino, nu subestimăm dificultatea în găsirea unui nou *modus vivendi* privind alianțele naturale sau alianțele strategice dintre profesiile juridice. Aceste alianțe au legătură și cu descărcarea celor patru responsabilități etice ale avocaților.

Trăim vremuri în care „independența” avocaților este contemporană cu efortul inovării, al creativității în dezvoltarea de noi parteneriate și modele de conduită în raporturile cu celelalte profesii juridice.

O restabilire fundamentală a încrederii în instituții, inclusiv în instituția profesiei de avocat nu va fi ușor de atins. Va necesita viziune, inovație, precum și experimentare și disponibilitate de a accepta eșecul. Adevăratele progrese sunt de multe ori rezultatul „împiedicării, mai degrabă decât a ... planificării îndeaproape” a unor acțiuni pe termen scurt.

Avocații au învățat că, pentru a înregistra un progres semnificativ în ceea ce privește independența lor, trebuie să fie dispuși să se împiedice din când în când în acest parcurs!

Numeroși avocați, împreună cu facultățile de drept la care sunt, concomitent, și cadre didactice, pot facilita un dialog public necesar cu privire la legi și relația dintre lege și societate, inclusiv în ceea ce privește „independența și imparțialitatea justiției”. Se pot imagina și angajamente instituționale pentru a se examina, din perspective teoretice și practice, aspecte din realitate, de interes general, pentru intervenții responsabile în luarea deciziilor politice astfel încât și publicul larg să înțeleagă o soluție corectă pentru chestiuni dezbătute public cum sunt „independența sistemului judiciar”, „independența profesiilor juridice”, „independența profesiei de avocat”, etc.

Dacă vrem să depășim arătatul cu degetul și învinovățirea altcuiva, care afectează progresul în multe domenii, inclusiv în

organizarea și funcționarea profesiilor juridice, este necesar să conlucrăm pentru a ajuta pe cei care nu sunt juriști să înțeleagă și să utilizeze mai bine legislația și instituțiile juridice.

O conferință cu tema prezentului eveniment, în care sunt implicați, deopotrivă, judecători, procurori, avocați, cadre didactice universitare din domeniul juridic, este un pas spre un asemenea țel!

Declarații de bune intenții în conlucrarea profesională pentru binele civic există. Importante sunt faptele!

În această epocă, în care resursele sunt reduse, când fiecare arată cu degetul spre celălalt pentru a-și asuma mai mult din responsabilitatea (și costurile) furnizării de educație adecvată și instruire pentru avocați, în lipsa căroră „independența” este doar o formă fără fond, este cazul să recunoaștem că există o responsabilitate colectivă pentru instruire și pentru asigurarea mentoratului avocaților care vor îndeplini responsabilitățile etice ale profesiei, în viitor. Prezența a numeroși avocați tineri la evenimentul de față este proba că știm și putem să acționăm în comun pentru binele general!

Succes lucrărilor Conferinței!

Av. dr. Florea Gheorghe

Președintele Uniunii Naționale a Barourilor din România